

CRNA GORA
SKUPŠTINA

Odbor za ljudska prava i slobode

Broj: 00-63-8/21-58/

Podgorica, 22. decembar 2021. godine

Povodom razmatranja Akcionog plana za sprovođenje Strategije manjinske politike 2019-2023. za 2021/2022. godinu, Odbor za ljudska prava i slobode sa 15. sjednice, održane 3. novembra 2021. godine, podnosi

IZVJEŠTAJ O RAZMATRANJU AKCIONOG PLANA ZA SPROVOĐENJE STRATEGIJE MANJINSKE POLITIKE 2019-2023. ZA 2021/2022. GODINU

Odbor za ljudska prava i slobode je u okviru kontrolne i nadzorne uloge Parlamenta, u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore, na 15. sjednici, održanoj 3. novembra 2021. godine razmotrio Akcioni plan za sprovođenje Strategije manjinske politike 2019-2023. za 2021/2022. godinu.

Polazeći od navoda u **Izveštaju Evropske komisije o Crnoj Gori za 2021. godinu**: „Što se tiče zaštite manjina, podzakonski akti i institucionalni mehanizmi za unapređenje i zaštitu prava pripadnika manjina nisu dovoljno sprovedeni. Pravni okvir za savjete manjina tek treba da se revidira i ostaje da se obezbijedi jednaka zastupljenost svih manjina u parlamentu. Većina aktivnosti u oblasti zapošljavanja u okviru Strategije manjinske politike za period 2019-2023. godine i Akcionog plana za 2020. godinu odložena je za 2021. zbog pandemije kovida-19. Treba dati veću odgovornost za učinkovitiju primjenu antidiskriminacijske i multietničke politike na lokalnom nivou. Izazovi koji se tiču praćenja i ocjene raspodjele sredstava od strane Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava tek treba da se riješe. U 2020. godini, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda je obradio 19 slučajeva diskriminacije manjina po pitanju rada i zapošljavanja, nedovoljne zastupljenosti u javnim vlastima, obrazovanja i kulturnog, jezičkog i vjerskog identiteta. Nedavni slučajevi govora mržnje, napada i diskriminacije nacionalnih manjina predstavljaju zabrinjavajući trend.

Strategija za inkluziju **Roma i Egipćana** za period 2021-2025. godine usvojena je septembra 2021. godine. Cilj Strategije je da se ukladi sa Strateškim okvirom Evropske unije za jednakost, inkluziju i učešće Roma za period 2020-2030. godina, kao i da se po prvi put posveti posebna pažnja anticiganizmu. Izazovi i dalje postoje u oblasti sprovođenja zaključaka romskog seminara iz 2018. i obaveza iz Poznanjske deklaracije iz 2019. godine, kao i preporuka međunarodnih nadzornih tijela, kao što su UN, Evropska komisija za borbu protiv rasizma i netolerancije (ECRI) i Odbor stručnjaka za Evropsku povelju o regionalnim i manjinskim jezicima. Vlada je u 2020. godini izdvojila 136.000 evra za 14 projekata organizacija građanskog društva o zaštiti i unapređenju prava Roma i Egipćana. Kroz Regionalni stambeni program obezbijedene su dodatne 233 stambene jedinice za više od 1.000 lica raseljenih i interno raseljenih Roma u Podgorici, Nikšiću i Beranama. Oko 190 romskih porodica u primorskim opštinama je pod prijetnjom iseljenja zbog privatizacije zemljišta na kome žive. Romi i Egipćani nisu prepoznati kao posebna kategorija među drugim ranjivim ili socijalno ugroženim grupama u kontekstu iseljenja. Ne postoje izdvojeni podaci o zahtjevima za legalizaciju objekata koje su podnijeli Romi.

Stopa upisa učenika romske i egipćanske populacije u osnovne škole se smanjila, sa upisanih 1.793 romske djece u školskoj godini 2020/2021 (929 dječaka i 864 djevojčice), u poređenju sa 1.803 romske i egipćanske djece u osnovnim školama u školskoj godini 2019/2020. Postoji blagi porast broja učenika srednjih škola i to za 174 djece (101 dječak i 73 djevojčice; 142 djece u školskoj godini 2019/2020) i za 224 djece u vrtićima (106 dječaka i 118 djevojčica). Broj studenata na univerzitetu je 17 (šest muškaraca i devet žena). Trenutno je 22 prosvjetna posrednika za Rome i Egipćane zapošljeno u sedam opština i plaća ih Vlada. Međutim, prosvjetni posrednici za Rome se mogu angažovati samo u školama koje pohađa najmanje 70 romske djece, a od 22 prosvjetna posrednika samo njih 11 su Romi. Učenici srednjih škola romske i egipćanske populacije i studenti romske populacije dobijaju stipendiju. U cilju unapređenja kvaliteta obrazovanja Roma u okviru projekta je angažovano 47 mentora za rad sa 169 Roma završnih razreda osnovne škole i 48 mentora za 157 Roma u srednjim školama. Ne postoje zvanični podaci o ukupnom broju romske djece koja bi trebalo da pohađaju školu. Prilikom upisa, vodi se računa o određenom dijelu grada u kome

djeca žive, što može da dovede do odvajanja romske dece. Napuštanje školovanja u osnovnim školama je smanjeno, ali je kvalitet obrazovanja romske djece i dalje zabrinjavajući, što je dodatno pogoršano usljed pandemije kovida-19, kada su romskoj djeci u okviru projekta uglavnom samo pomagale međunarodne organizacije u smislu opreme i alata za učenje.

Nema podataka o obuhvatu romske i egipćanske djece u okviru redovnih kampanja vakcinacije. Postoji potreba za programima edukacije roditelja o reproduktivnom zdravlju i planiranju porodice, kao i za povećanjem broja zdravstvenih posrednika za Rome. Trenutno su tri zdravstvena posrednika za Rome i Egipćane stalno zapošljena u Ministarstvu zdravlja. Predviđeno je da 2021. i 2022. godine bude angažovano još 40 posrednika za Rome i Egipćane u okviru zdravstva, prosvjete i socijalne zaštite kroz projekte na određeno vrijeme. Oni će morati da budu potpuno uključeni u sistem sa ugovorima na neodređeno. Koordinaciono tijelo za praćenje primjene protokola o postupanju sa djecom uključenom u život i rad na ulici formirano je u Ministarstvu unutrašnjih poslova u februaru 2020. godine, ali nijesu prijavljeni konkretni rezultati. Još uvijek nema dokaza da se dječje prosjačenje i dječji brakovi rješavaju na sistemski način.

Od decembra 2020. godine u evidenciji Zavoda za zapošljavanje bilo je 996 nezaposlenih Roma i Egipćana, što predstavlja 2% svih registrovanih nezaposlenih osoba u Crnoj Gori. Oko 95 % svih registrovanih nezaposlenih Roma posjeduje najmanji nivo obrazovanja. Oko 50 Roma i Egipćana je bilo zaposleno na kraći period na sezonskim poslovima tokom cijele 2020. godine. Nivo zaposlenosti Roma i Egipćana sa diplomom srednje škole je i dalje nizak. Mjere koje primenjuje Zavod za zapošljavanje ili opštine nijesu održive i ne rješavaju probleme dugotrajne nezaposlenosti Roma. Subvencije za zapošljavanje Roma nijesu obnovljene, što stvara još jednu barijeru za zapošljavanje Roma. Diskriminacija je često prepreka za zapošljavanje, kao i ograničena funkcionalna pismenost velikog broja Roma koji traže zaposlenje.“ (str. 36 i 37 Izvještaja Evropske komisije o Crnoj Gori za 2021. godinu),

Odbor je razmatranjem Akcionog plana za sprovođenje Strategije manjinske politike 2019-2023, za 2021/2022. godinu, realizovao 25. aktivnost, utvrđenu Planom aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode za 2021. godinu.

Uvodno obrazloženje o Akcionom planu za sprovođenje Strategije manjinske politike 2019-2023, za 2021/2022. godinu dao je državni sekretar Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava mr Bojan Božović koji je informisao o sledećem:

- da je Vlada Crne Gore 15. jula 2021. godine donijela navedeni Akcioni plan koji je pripremljen i usklađen sa zahtjevima sadržanim u Metodologiji razvijanja politika, izrade i praćenja sprovođenja strateških dokumenata i sadrži definisane aktivnosti, indikatore rezultata, nadležne institucije, rokove i finansijsku konstrukciju za realizaciju strateškog dokumenta;

- da je struktura Akcionog plana zasnovana na pet strateških ciljeva: unaprijeđeno poštovanje principa multikulturalnosti i multietničnosti u obrazovnom sistemu Crne Gore u skladu sa međunarodnim i nacionalnim standardima, kroz dalje jačanje kapaciteta obrazovnih ustanova i primjene principa afirmativne akcije; osnažena društveno-ekonomska integracija pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u crnogorskom društvu putem implementacije postojećih normativnih rješenja i instrumenata zapošljavanja; očuvana kulturno-istorijska baština manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica kao važan segment ukupnog kulturno-istorijskog nasljeđa Crne Gore; obezbijeđeno autentično političko predstavljanje i participacija pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u političkom životu Crne Gore i uspostavljen efikasan sistem monitoringa ostvarivanja prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori i podignut nivo njihove svijesti o sopstvenom statusu, pravima i obavezama u skladu sa međunarodnim standardima i pozitivnim pravom Crne Gore;

- da je Akcioni plan usklađen sa uočenim potrebama i izazovima i sadrži ciljeve postavljene kao smjernice za kreiranje javnih politika usmjerenih na ukidanje svih oblika diskriminacije prema svim pripadnicima manjinskih naroda;

- da se Akcionim planom predlaže jačanje tehničkih kapaciteta svih relevantnih tijela koja se bave zaštitom ljudskih i manjinskih prava;

- da su u Akcioni plan, po prvi put na inicijativu Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava, uvrštene aktivnosti savjeta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, lokalnih samouprava i nevladinih organizacija koji su podržani kroz sektorsku analizu za 2020. godinu;

- da planirana finansijska sredstva za realizaciju Akcionog plana za 2021/2022. godinu iznose 726.068,82 eura, što će se obezbijediti kod nosilaca ili partnera aktivnosti i
- da je Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava, na osnovu Zakona o nevladinim organizacijama, a u okviru sektorske analize za 2020. godinu opredijelilo sredstva za realizaciju projekata/programa u iznosu od 156.772 eura.

Povodom razmatranja Akcionog plana za sprovođenje Strategije manjinske politike 2019-2023. za 2021/2022. godinu, Odbor za ljudska prava i slobode je jednoglasno donio sledeći

ZAKLJUČAK

1. Odbor za ljudska prava i slobode izražava očekivanje da će nadležne institucije, odnosno subjekti zaduženi za realizaciju Akcionim planom utvrđenih aktivnosti doprinijeti postizanju sledećih pet ciljeva utvrđenih Strategijom manjinske politike koji podrazumijevaju:
 - unaprijeđeno poštovanje principa multikulturalnosti i multietničnosti u obrazovnom sistemu Crne Gore u skladu sa međunarodnim i nacionalnim standardima, kroz dalje jačanje kapaciteta obrazovnih ustanova i primjene principa afirmativne akcije;
 - osnažena duštveno-ekonomska integracija pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u crnogorskom društvu putem implementacije postojećih normativnih rješenja i instrumenata zapošljavanja;
 - očuvana kulturno-istorijska baština manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica kao važan segment ukupnog kulturno-istorijskog nasljeđa Crne Gore;
 - obezbijeđeno autentično političko predstavljanje i participacija pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u političkom životu Crne Gore i
 - uspostavljen efikasan sistem monitoringa ostvarivanja prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori i podignut nivo njihove svijesti o sopstvenom statusu, pravima i obavezama u skladu sa međunarodnim standardima i pozitivnim pravom Crne Gore.
2. Odbor za ljudska prava i slobode podstiče sve nadležne subjekte na preduzimanje blagovremenih aktivnosti u realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije manjinske politike 2019-2023. za 2021/2022. godinu u cilju dodatnog unapređenja prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori, kao multietničkoj, multikulturalnoj i multikonfesionalnoj državi.
3. Imajući u vidu da je u Strategiji manjinske politike akcenat stavljen na oblasti koje se odnose na obrazovanje, zapošljavanje, kulturu i identitet manjina, političku participaciju manjina i set specifičnih mjera usmjerenih na podizanje nivoa svijesti manjina i opšte javnosti o statusu, pravima i obavezama pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, kao i da je Akcioni plan za sprovođenje Strategije manjinske politike za 2021/2022.godinu usklađen sa uočenim potrebama i izazovima, Odbor ohrabruje nadležne subjekte da kroz multisektorski pristup, u saradnji sa međunarodnim organizacijama i nevladinim sektorom, preduzme aktivnosti na dostizanju definisanih ciljeva koji su postavljeni kao smjernice za kreiranje javnih politika usmjerenih na ukidanje svih oblika diskriminacije prema pripadnicima manjinskih naroda.
4. Odbor pozdravlja informaciju da je Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava, na osnovu Zakona o nevladinim organizacijama, a u okviru sektorske analize za 2020. godinu opredijelilo sredstva za realizaciju projekata/programa nevladinih organizacija u iznosu od 156.772 eura i

očekuje da će i nevladine organizacije svojim djelovanjem značajno doprinijeti zaštiti prava pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori.

5. Odbor za ljudska prava i slobode smatra da je Akcioni plan za sprovođenje Strategije manjinske politike za 2021/2022. godinu postavljen na realnim osnovama i očekuje da će isti u najvećoj mjeri biti ostvaren, jer su za njegovu implementaciju planirana finansijska sredstva u iznosu od 726.068,82 eura, što će se obezbijediti kod nosilaca ili partnera aktivnosti.
S obzirom da su zbog budžetskih ograničenja iskazane budžetske potrebe u nekim slučajevima manje od realnih sredstva neophodnih za realizaciju planiranih aktivnosti, Odbor podstiče nadležne subjekte da putem donatorskih aktivnosti prevaziđu ova ograničenja.
6. Odbor izražava očekivanje da će se realizacijom Akcionog plana za sprovođenje Strategije manjinske politike za 2021/2022. godinu doprinijeti snaženju tehničkih kapaciteta svih relevantnih tijela koja se bave zaštitom ljudskih i manjinskih prava.
7. Odbor za ljudska prava i slobode će, u okviru kontrolne i nadzorne uloge, pratiti realizaciju aktivnosti i mjera definisanih Akcionim planom za sprovođenje Strategije manjinske politike 2019-2023. za 2021/2022. godinu, kao i realizaciju ovog Zaključka.
8. Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore će dostaviti Zaključak Kolegijumu predsjednika Skupštine Crne Gore, Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori, Sistemu Ujedinjenih nacija u Crnoj Gori, Kancelariji za evropske integracije, NVO "Građanska alijansa", na upoznavanje i Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava, na dalji postupak.

PREDSJEDNIK ODBORA
Jovan Jole Vučurović